

виховання, розвитку дитини та надання необхідної професійної допомоги батькам наших вихованців.

Список використаних джерел:

1. Лист МОН № 1/3845-22 від 02.04.22 року «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні». URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/86206/>.
2. Організація діяльність ЗДО у воєнний час. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/3073-yak-organzuvali-dyalnst-zdo-u-vonniy-chas>.
3. Розпорядження міського голови № 361 від 06.05.2022 р. «Про відновлення роботи закладів дошкільної освіти Житомирської міської територіальної громади».
4. Наказ департаменту освіти Житомирської міської ради № 85 від 06.05.2022 р. «Про відновлення роботи закладів дошкільної освіти».

*Зімакова Лілія Василівна,
м. Полтава*

**АКТУАЛЬНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ПАРТНЕРСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Діти – це головна цінність кожної держави, її майбутнє. Освічені діти – це успіх держави на всіх рівнях у майбутньому. Право дитини на освіту визначають Закони України «Про охорону дитинства», «Про дошкільну освіту», Перший Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, Конвенція про права дитини.

З початком в Україні військового стану продовжувати освіту дітей дошкільного віку в звичному режимі в умовах постійних сигналів «повітряної небезпеки», «ракетної небезпеки», «артилерійської атаки» стало неможливим та небезпечним. Але соціальна, правова, культурна та морально-етична відповідальність дорослого суспільства України зумовила пошук усіх можливостей надати дитині дошкільний освітній рівень, забезпечити рівність шансів у досягненні успіхів на подальших етапах навчання – запровадили дистанційне навчання дошкільників. Не можна втратити сензитивний період розвитку психічних функцій, що притаманний дошкільному віку – становлення всіх психічних функцій, серед яких, наприклад, мовлення

вважається першочерговим надбанням, а пізнавальна активність, самостійність та творчість – новоутворенням дошкільного віку. Втрата сензитивності розвитку цих процесів мінімум ускладнює навчальну діяльність у школі, негативним чином впливає на особистісний розвиток дитини, її соціалізацію. Натомість активно з'являються симптоми та процеси з часткою «де» – дезадаптація, девіантність, деперсоналізація, депривація, деструкція тощо. Відповідальні дорослі – урядовці, освітяни, батьки – усвідомлюють простий, але водночас трагічний для «дітей війни» факт – «дитинства номер два» не буде. В умовах воєнного стану важливо якомога швидше для дітей дошкільного віку забезпечити освітній розвиток на засадах дитиноцентризму, оптимістичного життєтворення.

У воєнному освітньому просторі нових можливостей набуває педагогічне партнерство як технологія освітнього моделювання і педагогічного спілкування. Під *педагогічним партнерством* ми розуміємо процес рівноправної соціально-педагогічної взаємодії, на основі якої відбувається становлення особистості дитини, процес набуття нею соціально-історичного досвіду, цінностей, норм, моделей, правил та ролей того середовища, в якому вона знаходиться і формується. Партнерська взаємодія відображає суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування. Дитина у соціальній комунікації відображає моделі соціальних взаємодій, у яких перебувала або сприймала, і навіть єдина позитивна, оптимістична модель може позитивно спроектувати усе подальше її життя.

На воєнному етапі освітнього процесу ідеї співробітництва дають поштовх до переосмислення підходів навчання і виховання дітей. У вітчизняну освіту явище педагогічного партнерства прийшло на зміну авторитарним та маніпулятивним стосункам між педагогом та дітьми, на противагу дитина та її батьки були справедливо визнані суб'єктами освітнього розвитку. Партнерський трикутник «педагог – дитина – батьки» був проголошений Концепцією «Нової української школи». Дошкільна освіта у воєнний період життя країни повинна прямувати до втілення основних ідей

педагогіки партнерства [2]. Увагу вихователя дітей дошкільного віку повинні привернути принципи педагогіки партнерства, якими він послуговується у взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу [1]. Розглянемо їх:

- *повага до особистості*. За академічним тлумачним словником української мови «повага» – це почуття шани, прихильне ставлення, що ґрунтується на визнанні чиїх-небудь заслуг, високих позитивних якостей когось, чогось. У період дошкільного дитинства ми говоримо про безумовне прийняття дитини, що автоматично дозволяє вихователю визнавати дитину такою, як вона є, прихильно до неї ставитися. Освітні партнери не можуть вирішити цю проблему, просто сказавши собі: «Поважай інших людей, це важливо». Щоб розвинути повагу до дитини, її батьків і навзаєм, одних слів недостатньо. Коли ми поважаємо когось, це означає, що ми цінуємо його. Коли ми цінуємо своїх партнерів, ми люб'язні з ними: називаємо на ім'я, робимо компліменти, посміхаємося, підтримуємо і співрадіємо. Хоча іноді буває важко чітко визначити, що таке повага, потрібно навчити дітей поважати себе й тих, хто їх оточує. Способи виховувати повагу: демонстрація поваги до дитини, їх батьків, розмови з дітьми про повагу, показ дітям прикладів поваги з життя, у літературних творах, мультиплікаційних фільмах тощо;

- *доброзичливість і позитивне ставлення* – це готовність відповісти добром, якщо партнер буде в цьому зацікавлений і проявить ініціативу: попросить або хоча б дасть знати, що йому щось від нас треба. Доброта – це якість особистості, яка спроможна позбавляти суб'єктів освітнього процесу страждань, що так необхідно у воєнний період життя. Доброзичливість як якість особистості дозволяє приймати інших такими, якими вони є (знову безумовне прийняття), проявляти педагогічний оптимізм. «Доброзичливий» – це той, хто бажає, зичить людям добра, співчутливо ставиться до інших, дбає, піклується про них. Людська доброта – допомагає перемогти жорстокість, злість, ненависть, образу, заздрість. Така

якість людини, як доброта дуже часто приходиться з істинним усвідомленням «Хто Я» в цьому житті;

- *діалог-взаємодія-взаємодопомога* – цей принцип актуалізує обмін інформацією без приховування деталей, обмін позитивними, життєво необхідними діями, сприянням, підтримкою та наданням захисту, порятунку в біді освітніх партнерів. У освітньому розвитку статус «суб'єкта» дозволяє дитині та батькам вільно висловлювати свої враження, бажання, обирати вид діяльності, доводити свою думку, оскільки це відповідає демократизації суспільства, праву дитини на особистісний розвиток, а вихователю проявляти позицію «активного слухання». У воєнний час вихователі ЗДО продемонстрували дотримання цього принципу в прийнятті переселенців та їх дітей у своїх закладах. Життя підтвердило людські правила – чужої біди не буває, чужих дітей немає. Жертвування особистим часом, продуктами, речами, грошима як вихователів, так і батьків ЗДО, що приймає переселенців, заслуговує на велику повагу. Для вихователів ЗДО, що відновлюють свою діяльність у воєнний період, важливо попередньо поспілкуватися не тільки з дорослими в телефонному режимі, але й організувати відеодзвінок до дитини, спитати про її настрій, ігри, іграшки, мультфільми, казки, пісні тощо. Спілкування для пораненої душі є життєдайним джерелом, можливістю отримати смисли для продовження життєдіяльності, відновити душевну рівновагу. Тільки у спілкуванні вихователі можуть допомогти батькам здійснювати виховні впливи, стимулювати розмови з дитиною, міркувати, припускати, мріяти, фантазувати про все на світі. Серед ресурсів позитивного партнерства віднаходимо пораду – завжди спокійно спілкуватися один з одним. Методами розвитку такої навички можуть бути такі способи: завжди пам'ятати про користь такого спілкування для всіх людей; брати тайм-аут, коли відчуваються напруга і злість; завжди просити пробачення, коли проявили неправоту, несправедливість по відношенню до дитини та дорослого; перед розмовою завжди обмірковувати фрази, слова; під час розмови уважно

слухати, а потім говорити; не заражатися негативними емоціями від співрозмовника – ставати в ситуацію «поруч», а не «разом» тощо. У воєнний період життя ЗДО важливо окреслити комунікативні лінії, оскільки і дорослі, і діти можуть бути в стані стресу й емоційно виснаження. У перший день відновленого ЗДО з дітьми важливо обговорити такі названі Світланою Ройз «супергеройські правила безпеки та життя», стимулювати ігрову та мистецьку взаємодію тощо;

- *довіра у відносинах, стосунках* – це певний стан психологічного внутрішнього спокою, що проявляється за відсутності подразників та переживань. Коли людина довіряє, вона робить це добровільно, свідомо, ставлячи своє благополуччя у залежність від зовнішнього фактору і в першу чергу іншої людини, яка викликає довіру. Якщо дитина плекає довіру, то гарантовано може розраховувати на вірність спільним інтересам, розповідає про особисті проблеми, секрети, зважає на поради і може бути впевненою за їх безпеку та конфіденційність. Довіра дитини – це щирість, це ті відкриті двері, за якими вона беззахисна. Сучасний вихователь прагне встановити з дитиною психологічну довіру – готовність дитини впускати його в свою особисту і інтимну зони, готовність поділитися особистою або таємною інформацією. Дошкільники діляться з вихователем-партнером своїми переживаннями, болем, проблемами, думками, враженнями навіть краще, ніж з батьками. Психологічна довіра – основа душевної відкритості. Той, хто довіряє, зазвичай відкритий, тому «відкритість» та «довіра» зазвичай використовуються як синоніми. Способи встановити довіру: дати доручення, сказати слова-впевненості, що дитина або її батьки якісно виконають завдання тощо;

- *розподілене лідерство* – право на лідерство усіх сторін педагогічного спілкування (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків). У воєнний період життя згідно листа МОН України у дошкільній освіті відновилось дистанційне навчання. Відповідно до принципу розподіленого лідерства батьки взяли на себе

реалізацію багатьох освітніх функцій – культурної, соціальної, соціалізуючої, виховної, дидактичної, мотиваційної, організаційної тощо.

- принципи *соціального партнерства* – рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей дозволить організувати якісну дошкільну освіту, встановити гармонійну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу.

У воєнний та післявоєнний періоди життя вихователю важливо відшукати в собі, дитині та її батьках ті риси, здібності, нахили, уподобання, інтереси, які б допомогли резильєнтності її особистості. Побудова освітнього процесу на принципах партнерської педагогіки забезпечить ресурсність дитини у воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження: навчально-методичний посібник. Харків: Ранок, 2021. 240 с.
2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (10.06.2022).

Кирста Наталія Романівна,
м. Івано-Франківськ

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАВМ НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогодні війна торкнулася кожної української сім'ї і назавжди залишила відбиток страху, тривоги, невизначеності у психіці дорослих та дітей. До найбільш вразливої категорії відносимо дітей дошкільного віку. Відповідно вони найшвидше піддаються емоційній напрузі у суспільстві, відчуваючи небезпеку, беззахистність, беспорядність у незрозумілому для них світі періоду воєнних дій. Українські науковці В. Горбунова, З. Кісарчук, В. Климчук, А. Кушнерук, Ю. Ларіна, Г. Лялюк, О. Мороз, І. Ніконова, М. Новаковська, Н. Пов'якель, О. Романчук, С. Ройз, досліджуючи стани дітей в умовах воєнних дій, наголошують на тому, що отриманий дитиною новий травматичний досвід і такі чинники, як розлука з рідними, домом та